

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLTIN-VALYUTA ZAXIRALARINING
TARKIBI TAHLIL**

Mashrapov Abbosbek Farmonjonovich

*Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
“Innovatsion menejment” kafedrasida talabasi*
abbosdod@gmail.com

Ibragimov G'anijon G'ayratovich

*Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
Qo'shma ta'lim dasturlarini muvofiqlashtirish
markazi boshlig'i – Innovatsion menejment
kafedrasida dotsenti Phd,*
g.ibragimov@tsue.uz

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 18.12.2025

Revised: 19.12.2025

Accepted: 20.12.2025

KALIT SO‘ZLAR:

*Oltin-valyuta
zaxiralari,
O‘zbekiston
iqtisodiyoti, Markaziy
bank, oltin zaxiralari,
valyuta zaxiralari,
iqtisodiy tahlil,
moliyaviy
barqarorlik, valyuta
intervensiyalari.*

Ushbu tezisda O‘zbekiston Respublikasining oltin-valyuta zaxiralari tarkibi va dinamikasi makroiqtisodiy nuqtai nazardan chuqur tahlil qilinadi. Xususan, 2024-2025 yillardagi statistik ma’lumotlar va aniq raqamlar asosida zaxiralarning umumiy hajmi, oltin va xorijiy valyuta zaxiralarining ulushi, shuningdek, ushbu ko‘rsatkichlarning o‘zgarish sabablari va ularning mamlakat iqtisodiyotiga ta’siri ko‘rib chiqiladi. Tadqiqotda Markaziy bankning oltin-valyuta zaxiralarini boshqarish siyosati va uning makroiqtisodiy barqarorlikni ta’minlashdagi roli hamda jahon bozoridagi o‘zgarishlarning ta’siri yoritilgan.

O‘zbekiston Respublikasining oltin-valyuta zaxiralari (OVZ) mamlakat iqtisodiy xavfsizligi, moliyaviy mustaqilligi va makroiqtisodiy barqarorligining muhim kafolati hisoblanadi. Bu zaxiralar nafaqat tashqi iqtisodiy faoliyatni qo‘llab-quvvatlash, balki kutilmagan global iqtisodiy tebranishlar va inqirozlarga qarshi "xavfsizlik yostig‘i" vazifasini ham o‘taydi. Ular milliy valyuta – so‘mning barqarorligini ta‘minlash, davlatning xalqaro majburiyatlarini o‘z vaqtida bajarish hamda import operatsiyalarini uzluksiz moliyalashtirish uchun zaruriy shart-sharoit yaratadi. Shu bilan birga, yetarli darajadagi OVZ mamlakatning xalqaro reytinglariga ijobiy ta‘sir ko‘rsatib, xorijiy sarmoyalarni jalb qilishga yordam beradi. Quyida 2024-2025 yillar davomidagi O‘zbekiston oltin-valyuta zaxiralari tarkibiy o‘zgarishlari, ularning dinamikasi va bu jarayonlarning makroiqtisodiy oqibatlari statistik ma'lumotlar asosida tahlil qilinadi.

So‘nggi yillarda O‘zbekistonning oltin-valyuta zaxiralari sezilarli o‘zgarishlarni boshdan kechirdi. Bu o‘zgarishlar ham global iqtisodiy tendensiyalar, ham mamlakat ichidagi monetar siyosat bilan bog‘liq.

O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki ma‘lumotlariga ko‘ra, mamlakatning rasmiy zaxira aktivlari 2024-yil boshidan buyon barqaror o‘shish tendensiyasini namoyon etdi. Agar 2024-yil 1-yanvar holatiga ko‘ra zaxiralar 34,56 milliard AQSh dollarini tashkil etgan bo‘lsa, yil davomida bu ko‘rsatkich 6,6 milliard dollarga oshib, 2025-yil 1-yanvariga kelib 41,18 milliard dollarga yetdi. Bu o‘shish sur‘ati 2025-yilda ham davom etdi: 2025-yil mart oyida zaxiralar 47,85 milliard dollarga yetib, 2013-yilda statistika yuritish boshlanganidan buyon eng yuqori ko‘rsatkichni qayd etdi. Eng so‘nggi ma‘lumotlarga ko‘ra, 2025-yil 1-may holatiga O‘zbekistonning oltin-valyuta zaxiralari qiymati 49 milliard 255 million AQSh dollariga yetib, yangi tarixiy maksimumga erishdi. Bu bir yil ichida (2024-yil maydan 2025-yil mayigacha) zaxiralarning qariyb 14,1 milliard dollarga oshganini ko‘rsatadi.

O‘zbekistonning oltin-valyuta zaxiralari asosan ikki komponentdan iborat: monetar oltin va xorijiy valyutadagi aktivlar.

Oltin zaxiralari umumiy zaxiralar qiymatining asosiy qismini tashkil etadi. 2025-yil boshida (yanvar oyi) O‘zbekistonning oltin zaxirasi fizik hajmda 12,3 million troy unsiyani (taxminan 382,5 tonna) tashkil etgan. Biroq, 2025-yil 1-may holatiga kelib, oltinning fizik hajmi 11,5 million troy unsiyaga (taxminan 356,4 tonna) kamaydi. Bu, yilning dastlabki to‘rt oyi davomida taxminan 0,8 million troy unsiya (yoki 24,9 tonna) oltin sotilganidan

dalolat beradi. Jumladan, 2025-yilning birinchi choragida Markaziy bank tomonidan qariyb 3 milliard 570 million dollarlik oltin eksport qilingan.

Oltinning fizik hajmi kamayganiga qaramasdan, uning qiymati jahon bozorida oltin narxining sezilarli darajada oshishi hisobiga ko'tarildi. Natijada, 2025-yil 1-may holatiga ko'ra, oltin zaxiralarning umumiy qiymati 37 milliard 652 million AQSh dollarini tashkil etdi. Taqqoslash uchun, 2024-yil boshida oltinning qiymati 32-34 milliard dollar atrofida edi.

Xorijiy valyutadagi zaxiralar ham 2024-2025 yillarda ijobiy dinamikani ko'rsatdi. 2025-yil mart oyi yakunlariga ko'ra, chet el valyutasidagi zaxiralar 9,5 milliard dollardan 10,4 milliard dollargacha oshgan. 2025-yil may oyi holatiga ham bu ko'rsatkich 10,4 milliard dollar atrofida barqaror saqlanib qoldi. Valyuta zaxiralarning o'sishi mamlakatning tashqi savdo operatsiyalari va Markaziy bankning valyuta bozoridagi intervensiyalari bilan bog'liq.

Oltin-valyuta zaxiralari hajmi va tarkibining o'zgarishiga bir necha muhim omillar ta'sir ko'rsatadi.

Eng asosiy omil – bu jahon bozorlarida oltin narxining o'zgarishi. 2024-2025 yillarda kuzatilgan oltin narxining global miqyosda keskin ko'tarilishi O'zbekiston oltin zaxiralari qiymatining oshishiga bevosita xizmat qildi. Bu holat, hatto oltinning fizik hajmi ma'lum davrlarda sotuvlar hisobiga kamaygan taqdirda ham, umumiy zaxiralar qiymatining yuqori sur'atlarda o'sishini ta'minladi.

O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki zaxiralarni samarali boshqarish siyosatini yuritadi. Bu siyosat xalqaro qimmatbaho metallar bozoridagi vaziyatni tahlil qilish, oltin narxini prognoz qilish va zaxiralarda xorijiy valyutadagi likvidlikni ta'minlashga qaratilgan. Markaziy bankning ichki valyuta bozoridagi intervensiyalari, xususan, mahalliy ishlab chiqaruvchilardan monetar oltinni sotib olish natijasida iqtisodiyotga chiqarilgan pul mablag'larini sterilizatsiya qilish (ortiqcha likvidlikni qaytarib olish) maqsadida amalga oshiriladi. Bu esa, o'z navbatida, inflyatsiya bosimini kamaytirishga va makroiqtisodiy barqarorlikni saqlashga yordam beradi.

Oltin-valyuta zaxiralari mamlakat makroiqtisodiy siyosatida bir necha muhim vazifalarni bajaradi:

- Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash: Yetarli zaxiralar iqtisodiyotni tashqi va ichki salbiy ta'sirlardan himoya qiladi, moliyaviy tizimning barqaror ishlashiga zamin yaratadi.

- Milliy valyuta kursining barqarorligi: Markaziy bank zarur hollarda valyuta intervensiyalarini o'tkazish orqali milliy valyuta kursining keskin tebranishlarining oldini oladi.

- Tashqi shoklarga chidamlilik: Global iqtisodiy inqirozlar, jahon bozorlaridagi narx o'zgarishlari kabi tashqi shoklarga mamlakat iqtisodiyotining bardoshlilikini oshiradi.

- Xalqaro majburiyatlarni bajarish va ishonchni mustahkamlash: Davlatning tashqi qarzlariga o'z vaqtida xizmat ko'rsatish va import uchun to'lovlarni amalga oshirish imkoniyatini beradi, bu esa xalqaro hamkorlar va investorlar oldidagi ishonchni oshiradi.

- Inflyatsiyani jilovlash: Markaziy bank tomonidan monetar oltin sotib olish natijasida iqtisodiyotga chiqarilgan ortiqcha pul massasini sterilizatsiya qilish orqali inflyatsion bosimni kamaytirishga yordam beradi.

Quyidagi jadvalda O'zbekiston oltin-valyuta zaxiralarining 2024-2025 yillardagi asosiy ko'rsatkichlari qiyosiy tarzda keltirilgan:

Ko'rsatkich	2024 (Yil boshi / Yil davomida o'rtacha)	2025 (1-May holatiga)	O'zgarish Izohi
Umumiy Zaxiralar (mlrd AQSh dollari)	34,56 (Yanvar) -> 41,18 (Dekabr)	49,255	Asosan jahon bozorida oltin narxining keskin oshishi va valyuta zaxiralarining ko'payishi hisobiga.
Oltin Zaxiralarining Fizik Hajmi (mln troya unsiya)	~12,3 (Yil davomida nisbatan barqaror)	11,5	Yil boshidan buyon ma'lum miqdorda oltin sotilgani sababli kamayish kuzatilgan.

Oltin Zaxiralarining Qiymati (mlrd AQSh dollari)	~32,7 (Yanvar) -> ~32,03 (Dekabr, bir manbaga ko'ra*) / ~34,8 (boshqa manbaga ko'ra)	37,652	Oltin narxining global o'sishi natijasida, fizik hajm kamayganiga qaramay, qiymati sezilarli darajada oshgan. (Turli manbalarda 2024 yilgi qiymat bo'yicha farqlar mavjud, ammo umumiy tendensiya 2025 yilda keskin o'sishdir).
Xorijiy Valyuta Zaxiralari (mlrd AQSh dollari)	~8,6 (Yil oxiriga)	10,4	Barqaror o'sish kuzatilib, mamlakatning valyuta likvidligini oshirgan.

O'zbekistonning oltin-valyuta zaxiralari dinamikasini tushunish uchun xalqaro valyuta tizimi va jahon moliya bozorlarining umumiy holatini ham hisobga olish lozim. Xalqaro valyuta tizimi – bu turli mamlakatlar o'rtasidagi valyuta munosabatlarini tartibga soluvchi qoidalar va institutlar majmuidir. Jahon valyuta bozorlari esa valyutalarning oldi-sotdi qilinadigan global maydon bo'lib, undagi tebranishlar har bir mamlakatning, jumladan O'zbekistonning ham valyuta zaxiralari, tashqi savdosiga va iqtisodiy siyosatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Global iqtisodiy o'zgarishlar, yirik markaziy banklarning foiz stavkalari bo'yicha qarorlari, geosiyosiy vaziyatlar – bularning barchasi valyuta kurslari va oltin narxiga ta'sir etib, O'zbekiston Markaziy bankining zaxiralarni diversifikatsiya qilish va risklarni boshqarish bo'yicha chora-tadbirlar ko'rishini taqozo etadi.

2024-2025 yillardagi statistik ko'rsatkichlar tahlili shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston Respublikasining oltin-valyuta zaxiralari qiymati sezilarli darajada o'sgan va rekord darajalarga erishgan. Bu o'sishning asosiy omili jahon bozorida oltin narxining ko'tarilishi bo'lsa-da, xorijiy valyutadagi zaxiralar ham ijobiy dinamikani namoyon etgan. Zaxiralar tarkibida oltinning qiymati katta ulushga ega bo'lib qolmoqda, biroq uning fizik hajmining ma'lum davrlarda kamayishi Markaziy bankning bozor kon'yunkturasidan kelib chiqib oltinni sotish operatsiyalarini amalga oshirayotganidan dalolat beradi.

Markaziy bankning zaxiralarni samarali boshqarish borasidagi siyosati mamlakat iqtisodiy barqarorligini ta'minlash, milliy valyuta kursini qo'llab-quvvatlash va tashqi iqtisodiy faoliyat uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Oltin-valyuta zaxiralarining mavjud yuqori darajasi O‘zbekistonning tashqi shoklarga chidamliligini oshiradi va iqtisodiyotning yanada barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Kelajakda zaxiralar tarkibini yanada diversifikatsiya qilish, global iqtisodiy o‘zgarishlarga moslashuvchan boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish va zaxiralardan foydalanish samaradorligini oshirish O‘zbekiston iqtisodiy xavfsizligini mustahkamlashning muhim yo‘nalishlari bo‘lib qoladi. Bu chora-tadbirlar mamlakatning uzoq muddatli makroiqtisodiy barqarorligini ta‘minlashga va xalqaro moliyaviy maydondagi mavqeini yanada mustahkamlashga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. <https://cbu.uz/uz/statistics/intlreserves/75253/>
2. <https://www.gazeta.uz/oz/2025/04/07/reserves/>
3. <https://kun.uz/news/2025/05/10/ozbekistonning-oltin-valyuta-zaxiralari-49-mlrd-dollardan-oshdi>
4. <https://www.spot.uz/oz/2025/05/08/gold-reserves-april/>
5. https://cbu.uz/uz/press_center/expert-explanation/121589/